

Presenoldeb:

Y CYNGHORWYR:

Elwyn Jones, Jina Gwyrfai, Menna Baines, Elin Walker Jones, Sian Williams, Meryl Roberts, Berwyn Parry Jones, Eryl Jones-Williams, Einir Williams, Rheinalt Puw, Angela Russell a Gwynfor Owen

Swyddogion yn bresennol:

Llywela Haf Owain (Uwch Ymgynghorydd Iaith a Chraffu) a Courtney Jones (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth a Dinesig)

Yn bresennol ar gyfer eitem 7:

Y Cyngorydd Paul Rowlinson (Aelod Cabinet Tai ac Eiddo), Carys Fon Williams (Pennaeth Adran Tai ac Eiddo), Lowri Cadwaladr Roberts (Pennaeth Cynorthwyol Adran Tai ac Eiddo) a Sion Elwyn Hughes (Uwch Swyddog Gweithredol Tai ac Eiddo).

Yn bresennol ar gyfer eitem 6:

Y Cyngorydd Menna Trenholme (Dirprwy Arweinydd ac Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd), Aled Gibbard (Pennaeth Cynorthwyol Plant a Chefnogi Teuluoedd), Sharron Williams Carter (Pennaeth Cynorthwyol Plant a Chefnogi Teuluoedd), Dylan Owen (Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol).

Yn bresennol ar gyfer eitem 7:

Y Cyngorydd Dilwyn Morgan (Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant), Aled Davies (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant), Mari Wynne Jones (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant) a Dylan Owen (Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Gareth Coj Parry, Gwynfor Owen, Linda Morgan, Elin Walker Jones, Einir Wyn Williams.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

3. MATERION BRYS

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 20 Medi 2025, fel rhai cywir.

5. ADRODDIAD PERFFORMIAD AELOD CABINET TAI AC EIDDO

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr aelod Cabinet Tai ac Eiddo a'r Pennaeth Adran. Amlygwyd y byddai'r adroddiad yn cynnwys gwybodaeth o berfformiad yr adran o fis Ebrill i ddiwedd mis Medi 2025. Eglurwyd y byddai yn adrodd ar y ffigyrau mwyaf diweddar er mwyn rhoi darlun cywir i aelodau'r pwyllgor, gan fod y cyfarfod gwreiddiol wedi ei ohirio. Cywirwyd ystadegau y nifer o dai gwag sydd wedi dod nol i ddefnydd yn sgil cefnogaeth gan y Cyngor yng Ngwynedd, a'r nifer sydd wedi dod nôl i ddefnydd trwy grant cartrefi gwag. Cyfeiriwyd at y mesuriadau gan nodi mai 306 o dai sydd wedi dod nol i ddefnydd yn sgil cefnogaeth gan y Cyngor, gyda 123 ohonynt trwy'r grantiau Cynllun Cartrefi Gwag. Nodwyd bod y ffigyrau wedi cynyddu erbyn diwedd mis Tachwedd, i 321 o dai sydd wedi dod nôl i ddefnydd a 128 trwy'r grantiau Cynllun Cartrefi Gwag, sydd yn adlewyrchu llwyddiant mawr. Mynegwyd bod y Cynlluniau Tai Gwag yn parhau i fod yn llwyddiannus, ac ar y rheng flaen yng Nghymru o ran dod a thai gwag nol i ddefnydd ar gyfer perchnogion lleol.

Mynegwyd pryder bod y system bresennol ar gyfer ceisiadau'r grantiau braidd yn fiwrocrataidd. Nodwyd bod llawer o bobl yn disgwyl amser maith yn ystod y broses ac yn methu dechrau ar y gwaith sydd ei angen cyn symud i fewn. Gofynnwyd a yw'n bosib diwygio elfennau o'r grant er mwyn cyflymu'r broses? Awgrymwyd y dylid cyflwyno mesurydd ychwanegol i adnabod beth sydd yn cymryd cymaint o amser. Nodwyd hefyd bod y cyfyngiad amser o 6 mis mae'r perchnogion yn cael i wneud y gwaith yn annheg gan ystyried prysurdeb contractwyr, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig. Holwyd a yw'n bosib i bobl cael estyniad? Mewn ymateb, rhoddwyd manylion am ddarpariaeth y grant gan nodi ei fod yn bwrpasol i ddarparu cymorth ariannol i bobl adfer nodweddion hanfodol mewn tai er mwyn gwneud y tai yn gynnes ac yn ddiogel. Oherwydd hyn, pwysleisiwyd ei fod yn anodd creu cynllun sydd yn addas i bawb.

Manylwyd ar y prosiectau sydd ar waith yn yr adran, i weithredu ar addewidion Cynllun y Cyngor 2023-28. Adroddwyd ar y cynnydd llwyddiannus sydd wedi bod yn y flwyddyn diwethaf, gan nodi bod yr adran ar y ffordd i gyflawni bob nod. Tywyswyd yr Aelodau trwy'r adroddiad wrth diweddarau ar y cynnydd ymhob prosiect i wireddu amcanion Cynllun y Cyngor;

Nodwyd bod Cynllun Tŷ Gwynedd yn gwneud cynnydd da fel rhan o gynllun Gwynedd Glyd. Nodwyd bod datblygiad Dol Afon Goch bron a chwblhau a'r broses osod wrthi'n mynd rhagddo. Mynegwyd bod datblygiad hen safle Ysgol Babanod Coed Mawr, Bangor hefyd yn gwneud cynnydd da gyda'r gwaith strwythurol ar y gweill. Nodwyd bod 433 o dai gymdeithasol wedi eu gosod trwy'r rhaglen Adeiladu Tai Cymdeithasol a'r bartneriaeth gyda'r Cymdeithasau Tai, sy'n dangos eu bod ar y ffordd i gyflawni'r targed o 500 erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Ymhelaethwyd ar datblygiadau'r Cynllun Prynu i Osod, gan nodi eu bod wedi llwyddo i brynu 51 o dai hyd yma, ac wedi gosod 20 ohonynt i bobl leol.

Manylwyd ar waith y Gwasanaeth Ynni gan nodi bod y rîm cefnogi trigolion, yn cynnig talebau i dalu am ynni. Cadarnhawyd bod 5,788 o dalebau wedi eu dosbarthu ers dechrau'r cynllun, sydd yn werth £239,565. Nodwyd bod y rîm yn

brysur yn cynnal cynadleddau a digwyddiadau hyrwyddo, ymweliadau cartref ac yn cyfeirio unigolion at gymorth ychwanegol megis banciau bwyd, Age Cymru, CAB ayyb. Ymfalchiwyd yng ngwaith y tîm wrth nodi hanfodrwydd y gwasanaeth yn ystod tymor y gaeaf.

Rhoddwyd gwybodaeth ar y gwaith sydd yn mynd rhagddi i fynd i'r afael â digartrefedd yng Ngwynedd, gan nodi bod safle 137 Stryd Fawr Bangor bellach ar agor, gyda unigolion wedi symud yno ym mis Awst a Medi 2025. Cadarnhawyd bod cwmni wedi'i benodi i gwblhau gwaith mecanyddol a thrydanol ar hen Adeilad y Goron, Penrallt. Cwblhawyd pryniant Tŷ Glyn ym Mangor a bydd yr adran yn ei addasu yn briodol cyn anelu i'w agor yn ystod 2026. Nodwyd bod dyluniadau uchelgeisiau adeilad Y Goron yng Nghaernarfon wedi cyrraedd bellach, a bod gwaith yn mynd rhagddi i ddatblygu'r prosiect. Nodwyd bydd elfen cefnogol i drigolion yn Tŷ Glyn, gyda gwasanaethau amrywiol yn dod i mewn i un lle diogel ac addas iddynt. Nodwyd bod S4C wedi comisiynu cyfres yn dilyn gwaith y tîm digartrefedd, sy'n tynnu sylw at y gwaith da mae'r tîm yn ei wneud. Nodwyd bod y tîm eto eleni wedi codi arian er mwyn rhoi anrhegion Nadolig i blant sydd yn byw mewn llety argyfwng, a bod yr adran yn ymfalchio yn haelioni, ymroddiad ac effeithlonrwydd y tîm wrth gefnogi trigolion Gwynedd ddod o hyd i lety.

Mynegwyd pryder bod llawer o bobl yng Ngwynedd yn parhau i ddisgwyl am dŷ yng Ngwynedd, a cydnabuwyd bod yr angen yn heriol i'w gyfarch. Cadarnhawyd bod yr adran yn gweithredu ar hyn i ddod a'r niferoedd i lawr, a lansiò portal yn y flwyddyn newydd i drigolion allu tracio eu ceisiadau a derbyn diweddariadau. Ymhelaethwyd bydd modd iddynt rannu gwybodaeth perthnasol yn uniongyrchol â'r portal, a fydd yn cyflymu'r broses o brosesu eu ceisiadau. Ychwanegwyd bydd modd derbyn ystadegau cyfredol trwy'r portal, a fydd yn darparu diweddariadau cyson a thryloyw i drigolion ar y rhestr aros. Nodwyd bod datblygiadau ar waith i ychwanegu nodwedd sy'n cynorthwyo Cynghorwyr i siarad yn uniongyrchol ar ran eu etholwyr.

Gofynnwyd beth yw'r gwariant ar y prosiect Tŷ Gwynedd, i gymharu a phrosiectau eraill megis gosod Tai Cymdeithasol. Amlygwyd bod y prosiectau yn mynd i'r afael ag anghenion gwahanol ac yn darparu buddion amrywiol i drigolion mewn sefyllfaoedd gwahanol. Amlinellwyd pwrpas a phriodweddau'r prosiectau, wrth gymharu eu gwahaniaethau. Nodwyd bod prosiect Tŷ Gwynedd yn rhoi cymorth i drigolion sydd yn awyddus i berchnogi tŷ, ac felly mae'r Cyngor yn darparu cymorth ariannol iddynt wneud hynny trwy ddisgownt. Cyfeiriwyd at Tai Gwynedd sydd yn cael eu datblygu yn Llanberis, gan nodi y byddent yn darparu aelwyd i 3 teulu lleol sydd eisoes wedi eu hadnabod. Eglurwyd bod canran grant sylweddol yn cael ei roi ar gyfer datblygu Tai Cymdeithasol. Cydnabuwyd bod y gost o ddatblygu Tai Gwynedd yn fwy, ond atgyfnerthwyd ei fod at bwrpas gwahanol. Cydnabuwyd y pwysau sydd ar y Cyngor o ganlyniad i brisiau rhentu uchel gan landlordiaid yn y sector preifat.

Nodwyd bod yr Adran yn edrych ar y Cynllun Gweithredu Tai yn ei gyfanrwydd er mwyn datblygu a gwella'r cynllun yn raddol. Cyfeiriwyd at y codiad yn y premiwm treth, a mynegodd aelod bryder yn sgil y codiad o 150%. Mynegwyd

pryder ynghylch tai gwag yng Ngwynedd, yn enwedig tai sydd wedi bod yn wag ers amser maith. Mewn ymateb, eglurwyd mai mater i'r Adran Gyllid yw hyn gan mai nhw sydd yn delio a'r gofrestr. Cydnabuwyd bod y broblem hyn yn heriol, a nodwyd ei fod yn fater gwleidyddol i rhoi pwysau ar Lywodraeth San Steffan er mwyn mynd i'r afael a'r diffyg gwybodaeth yn y system.

Holwyd faint o dai gwag sydd wedi eu prynu gan y Cyngor sydd yn parhau i fod yn wag? Mewn ymateb i hyn, cadarnhaodd yr Aelod Cabinet bod y ffigyrau wedi eu cynnwys yn yr adroddiad. Cadarnhawyd mai 28 tŷ sydd heb gael eu gosod ar hyn o'r bryd a bod 5 o rhain yn barod i'w gosod. Nodwyd bod 15 o dai wrthi yn cael eu atgyweirio ar hyn or bryd, a bod rhaglenni gwaith yn cael eu datblygu ar gyfer yr 8 tŷ arall.

Rhoddwyd manylion ar y sesiynau '*drop in*' a'r Siop un Stop, sydd yn darparu cymorth ar gyfer ystod o drigolion gwahanol. Nodwyd eu bod yn cael eu cynnal yn ystod ac ar ôl oriau gwaith arferol, er mwyn darparu'r gwasanaeth i bobl ar amser cyfleus. Mynegwyd eu bod yn llwyddo i gyrraedd nifer fawr o bobl. Gofynnwyd faint o bobl sydd yn mynychu'r sesiynau, ac os yw'r rhan helaeth yn gweithio neu ar budd daliadau? Cadarnhawyd y byddai'r adran yn casglu ac yn rhannu'r ffigyrau efo aelodau'r pwyllgor yn fuan.

Mewn ymateb i ymholiad, manylwyd ar y grŵp tai arbenigol sydd yn darparu aelwyd ar gyfer trigolion ag anghenion ychwanegol. Nodwyd bod swyddogion a therapyddion galwedigaethol yn cydweithio i ddatblygu nodweddion a darpariaethau pwrpasol yn y tai i gyfarch anghenion unigryw. Nodwyd bod y prosiect trawsadrannol wedi bod yn llwyddiannus iawn, a bod y cymdeithasau tai wedi cyfrannu yn sylweddol ato ac yn rhannu'r baich. Nodwyd bod hyn yn eithaf unigryw i Wynedd er mwyn cyfarch yr angen. Awgrymwyd y dyldi rhoi mwy o sylw i'r datblygiadau hyn, ac y dylid ffurfio datganiad ir wasg i hysbysebu'r cyhoedd am y gwaith arloesol sydd yn mynd ymlaen gan yr adran.

PENDERFYNIAD

- 1. Derbyn yr adroddiad**
- 2. Gofyn i'r adran gyllid ohebu gyda'r asiantaeth swyddfa brisio er mwyn cael rhestr o holl dai gwag yng Ngwynedd.**
- 3. Gofyn i'r aelod cabinet anfon llythyr i'r llywodraeth yn datgan pryder am renti uchel yn y sector tai preifat a phwyso arnynt i gyflwyno mesurau i sicrhau bod y rhestr yn fforddiadwy a lleihau digartrefedd.**
- 4. Annog yr Adran Tai ac Eiddo i roi cyhoeddusrwydd i ddatblygiadau tai newydd arbenigol ar gyfer pobl gyda anghenion penodol.**

6. ADRODDIAD PERFFORMIAD AELOD CABINET OEDOLION, IECHYD A LLESIANT

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r Pennaeth Adran. Nodwyd fod yr adroddiad yn seiliedig ar berfformiad yr adran

Oedolion hyd ddiwedd mis Awst. Cydnabuwyd bod y data a'r ffigyrau bellach wedi dyddio ers dyddiad gwreiddiol cyfarfod y pwyllgor hwn, oherwydd bod data'r maes yn newid yn ddyddiol. Cadarnhaodd yr Aelod Cabinet ei fod yn adrodd ar y data sydd yn yr adroddiad. Diolchodd yr Aelod Cabinet i holl staff yr adran gan ddiolch yn arbennig i'r nifer fawr o staff bydd yn gweithio dros gyfnod y Nadolig. Diolchwyd i'r amryw bartneriaid allweddol yr adran, y trydydd sector a'r gwirfoddolwyr. Amlinellwyd prif brosiectau'r adran gan nodi bod yr adran yn parhau i gyflawni er gwaethaf yr heriau lleol a chenedlaethol, gyda'r galw cynyddol a'r capasiti cyfyngedig.

Tywyswyd yr aelodau trwy'r adroddiad yn dangos sut mae'r adran yn gweithredu i gyflawni addewidion Cynllun y Cyngor 2023-28. Rhoddwyd trosolwg o waith ddydd i ddydd yr adran a rhannwyd gwybodaeth am yr archwiliadau allanol sydd wedi bod yn y cyfnod dan sylw. Rhoddwyd trosolwg o effaith yr heriau a godwyd yn adroddiad Llechen Lan, sy'n tynnu sylw at y pwysau ariannol a gweithredol yn y system iechyd a gofal.

Manylwyd ar y prosiect o foderneiddio adnoddau gofal i gwrdd ag anghenion y dyfodol. Nodwyd bod y gwaith o uwchraddio cartrefi preswyl Hafod Mawddach a Cefn Rodyn wedi eu cwblhau, a'r uned ddementia yn Bryn Blodau wedi ei agor. Nodwyd bod yr uned dementia ar fin agor ym Mhlas Hedd a disgwylir cadarnhau dyddiad agor yn fuan. Nodwyd bod trafodaethau yn datblygu o ran darpariaeth Tai Gofal Ychwanegol yng Nghaernarfon, gyda'r safle wedi ei adnabod. Amlygwyd bod y cynllun busnes amlinellol nesaf ar gyfer safle Penyberth wedi ei gymeradwyo gan y Cabinet yn ddiweddar. Cadarnhawyd bod y gwaith adeiladu wedi dechrau ar ddatblygiad tai gyda gofal addas ar safle Penyberth, gyda'r bwriad o fod yn barod erbyn Hydref 2026. Cadarnhawyd hefyd bod y gwaith atgyweirio safle Dolfeurig yn mynd ymlaen a bod datblygiadau sylweddol wedi bod dros y misoedd diwethaf. Ymhelaethwyd bod adnodd wedi ei adnabod i gychwyn gwaith Tai Gofal Ychwanegol yn ardal Dolgellau a bod y gwaith wedi cychwyn.

Rhannwyd manylion am y defnydd cynyddol o dechnoleg yn yr adran, i wella gallu trigolion Gwynedd i gael mynediad at gefnogaeth gofal. Manylwyd ar y darpariaeth teleofal ar wefan y Cyngor, sy'n galluogi i bobl Gwynedd weld beth sydd yn digwydd o fewn eu cymunedau nhw. Mynegwyd bod dros 80% o ddyfeisiadau teleofal y Sir wedi eu trosglwyddo i ddyfeisiadau newydd digidol, heb gost bellach i drigolion y sir. Nodwyd fod hyn yn waith arloesol yn y maes ac yn cefnogi unigolion i fod yn annibynnol. Cyfeiriwyd at y gwaith datblygu gwasanaeth taliadau uniongyrchol syth yn parhau. Nodwyd bod pecynnau newydd yn cael cynnig cyfrif digidol, gyfwerth a 'waled rithiol; er mwyn gallu rheoli eu pecynnau taliadau uniongyrchol yn haws.

Adroddwyd ar y datblygiadau sydd wedi bod wrth i'r Cyngor cydweithio a Gwasanaethau Iechyd i alluogi pobl i fyw eu bywyd gorau yn y gymuned. Cadarnhawyd bod y Gwasanaeth Iechyd Meddwl wedi'i sefydlu a'r gweithlu wedi ei sefydlu yn swyddfeydd y Cyngor yng Nghaernarfon a Penrhyndeudraeth. Nodwyd bydd y cynnydd yn cael ei fonitro dros y misoedd nesaf. Manylwyd ar y cydweithio effeithiol sydd wedi bod yn digwydd rhwng y Tîm Rhyddhau Ysbyty Gwynedd a'r Timau Adnoddau Cymunedol. Canmolwyd y gwaith da a'r

cydweithio effeithiol rhwng yr asiantaethau. Rhannwyd gwybodaeth am waith y Tîm, wrth iddynt flaenoriaethu sicrhau bod unigolion yn gadael yr ysbyty yn brydlon, fel bod llai o siawns iddynt ddirywio ac yn sgil hynny cynydd yn eu hanghenion gofal. Eglurwyd bod hyn yn osgoi gorddarpariaeth ac felly yn lleihau'r straen ar y gwasanaeth iechyd a darpariaethau gofal.

Ymhelaethwyd ar y Llwybrau Gyrfaoedd ar gyfer trigolion sydd ag anableddau dysgu. Manylwyd ar y datblygiadau, cyfleon hyfforddi a gwaith sydd ar gael ar gyfer unigolion sydd angen cefnogaeth, gan nodi bod Cydlynnydd Llwybr Gyrfa Anabledd Dysgu yn gweithio ar draws Gwynedd a Môn i hyrwyddo cyfleon a chefnogi unigolion i waith cyflogedig. Nodwyd bod 3 Swyddog cefnogol hefyd yn gweithio i hyrwyddo a chefnogi unigolion, a bod hyn wedi bod yn llwyddiant ers cychwyn y prosiect yn 2023.

Ymhelaethwyd ar y cynnydd ym Mhrosiect Llechen Lan. Nodwyd bod yr ymchwil ac adroddiad wedi ei gwblhau, gan adrodd bod siroedd eraill yng Nghymru wedi dangos gryn ddiddordeb yn y canfyddiadau. Pwysleisiwyd bod y gwaith yma wedi bod yn hanfodol bwysig er mwyn edrych ymlaen at y dyfodol. Sicrhawyd bod gweithredu wedi cychwyn ar yr argymhellion yn yr adroddiad Llechen Lan gyda sawl carreg filltir nodedig wedi ei chyrraedd erbyn hyn. Nodwyd bydd yr argymhellion yn parhau i fod yn rhan o gynllun yr Adran Oedolion a fydd yn cael ei ddatblygu dros y misoedd nesaf.

Amlygodd yr Aelod Cabinet ei fod yn parhau i fod yn Gadeirydd y Bwrdd Rhanbarthol a phwysleisiodd bod y cydweithio da sydd yn digwydd rhwng y siroedd a'r asiantaethau yn symud prosiectau ymlaen yn gyflym ac yn llwyddiannus. Cyfeiriwyd at y gofawyr di-dâl yng Ngwynedd a'u gwaith diflino wrth ofalu am drigolion Gwynedd, a amlygwyd bod angen eu cefnogi. Cadarnhawyd bod gwaith yn datblygu i gefnogi gofawyr di dal.

Diolchwyd i'r adran am eu gwaith wrth gefnogi trigolion mwyaf bregus y sir. Canmolwyd y datblygiadau, a chydabuwyd yr heriau sy'n wynebu'r adran oherwydd natur heriol y maes iechyd a gofal. Diolchwyd am y gwaith datblygiadol ym Mhenros.

Mynegwyd pryder am y nifer sydd yn parhau i fod ar y rhestr aros am ofal cartref yng Ngwynedd a'r prinder darpariaeth gwlâu nyrsio. Cydnabuwyd bod y sefyllfa i weld yn waeth mewn rhai ardaloedd, ac eglurwyd bod hyn yn dueddol o fod oherwydd natur newidiol gofal cartref. Adnabuwyd ardal Bethesda, Dyffryn Nantlle, Tywyn a Phen Llŷn fel ardaloedd o bryder. Cydnabuwyd bod hyn yn heriol i'r adran a chadarnhawyd bod y rhestr aros wedi dod i lawr ers mis Awst. Eglurwyd bod ffactorau prinder staff oherwydd salwch a dibyniaeth ar ddarpariaeth allanol yn cyfrannu at hyn. Adroddwyd bod yr adran yn cydlynu ac yn gweithredu er mwyn sicrhau bod llai o bobl yn aros am ofal cartref.

Mynegwyd pryder ynglŷn â'r ffigyrau asesiad Diogelu Rhag Amddiffyn Rhyddid (DOLS) a'r rhestr aros am ofal cartref. Mewn ymateb i'r pryderon, cadarnhawyd bod yr aelodau wedi derbyn hyfforddiant (DOLS). Nodwyd bod 2 swyddog newydd wedi cael eu penodi i gefnogi'r gwaith o leihau'r rhestrau aros yn yr

adran. Eglurwyd bod recriwtio ar gyfer y swyddi wedi bod yn heriol, a bu rhaid penodi unigolion gyda phrofiad yn y maes a oedd yn awyddus i gwblhau hyfforddiant pellach. Cadarnhawyd eu bod wedi mynychu'r hyfforddiant priodol ac yn agos i gwblhau'r cymhwyster. Cadarnhawyd bod y niferoedd ar y rhestr aros wedi dod i lawr a'r gobeithir y byddent yn lleihau ymhellach erbyn cyfarfod nesaf y pwyllgor.

Mewn ymateb i ymholiad, cadarnhawyd bod newid ym mhrosesau taliadau uniongyrchol. Gofynnwyd beth yw'r rhwystrau sydd wedi ei adnabod yn y defnydd o rhain. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod y system yma bellach yn cael ei redeg yn fewnol yn y Cyngor. Nodwyd bod gweithwyr cymdeithasol wedi cael hyfforddiant i hyrwyddo'r taliadau uniongyrchol hyn, sydd wedi ei adnabod yn yr adroddiad Llechen Lan fel y ffordd ymlaen. Pwysleisiwyd fod llais yr unigolyn yn hollbwysig i hyn a bod y system newydd yn rhoi mwy o rym a rhyddid iddynt ddewis eu gofal eu hunain mewn modd sy'n gyfleus iddynt hwy. Cadarnhawyd bod y system yma ar gael i bobl sydd eisoes â phhecyn gofal. Adnabuwyd y rhwystrau sydd yn codi efo'r system newydd a chydabuwyd bod angen darparu cymorth i unigolion sydd heb gapasiti i weithredu'n ariannol neu neb i weithredu ar eu rhan.

Canmolwyd hyblygrwydd ac ymroddiad staff wrth gydnabod eu bod yn aml yn gweithio oriau ychwanegol, hir ac yn aml yn teithio ar draws y sir i ddarparu gofal i drïolion. Cymeradwywyd eu parodrwydd i sicrhau nad oes wir argyfwng gofal yn y sir. Cydnabuwyd bod y staff dan straen eithriadol a bod yr adran yn ceisio ymateb i hyn wrth ddarparu a chynnig cefnogaeth gyson iddynt. Pwysleisiwyd bod denu a recriwtio staff yn her, sydd yn golygu bod y Cyngor yn gorfod dibynnu ar staff asiantaethau allanol ar adegau. Mynegwyd bod anghenion trigolion hefyd yn dwysau, sydd yn cynyddu'r galw am ofal. Eglurwyd fod diogelu staff a phreswylwyr yn flaenoriaeth i'r adran, a bod hyn yn rhan o'r gwaith wrth edrych ar gyflwr y cartrefi preswyl a'u hadnewyddu pan mae angen.

Gyda'r cynnydd o weithwyr y Bwrdd Iechyd yn defnyddio masgiau yn yr ysbytai i ddiogelu rhag heintiau gaeafol megis y norofeirws a'r fflw, gofynnwyd os oes cynllun mewn lle i ddiogelu staff? Cadarnhawyd bod y Cyngor wedi derbyn neges gan y Bwrdd Iechyd am weithwyr yn gwisgo mygydau yn yr ysbytai, ac esboniwyd nad oes galw am hyn yn y gymuned eto, ond wrth gwrs, bod unigolion yn rhydd i ddewis i wneud beth sydd yn addas iddynt hwy.

Manylwyd ar yr Academi Gofal a gafodd ei lansio i fynd i'r afael a phrinder staff yn y sector gofal. Nodwyd ei fod yn cynnig llwybr proffesiynol datblygiadol i unigolion sydd yn dymuno dilyn gyrfa yn y maes gofal, wrth gynnig profiadau ymarferol a chyfleoedd i ddatblygu dan arweiniad arbenigwyr. Nodwyd bydd criw newydd yn cael eu croesawu i'r academi yn y flwyddyn newydd.

Mewn ymateb i ymholiad, cadarnhawyd bod gweithwyr cymdeithasol bellach yn gweithio un diwrnod yr wythnos yn Ysbyty Gwynedd. Nodwyd bod hyn yn rhoi cyfle iddynt weithio yn agos ac yn barhaus efo cleifion, fel rhan o'r ymdrech ehangach i ryddhau cleifion o'r ysbytai yn gynt, trwy'r prosiect Rhyddhau o'r

Ysbyty. Eglurwyd bod hyn yn rhoi cyfle iddynt ddatblygu perthynas agos efo'r cleifion ac yn gallu adnabod eu hanghenion yn gynt. Nodwyd bod hyn yn caniatáu iddynt ddarparu'r cefnogaeth gymesur a phriodol yn y gymuned ac yn lleihau'r galw cynyddol ar yr ysbytai. Mewn ymateb i ymholiad, cadarnhawyd bod trafodaethau yn mynd ymlaen i ehangu'r prosiect er mwyn darparu cefnogi trigolion Gwynedd sydd yn mynd i ysbytai Bronglais a Maelor yn y dyfodol. Gofynnwyd am adroddiad cynnydd ar y protocol cwmpo er mwyn cadarnhau bod protocol mewn lle i ddiogelu trigolion Gwynedd.

PENDERFYNIAD

- 1. Derbynn yr adroddiad.**
- 2. Cydnabod y gwaith da sy'n cael ei wneud yn yr adran gan datgan pryder am ffigyrau asesiad Diogelu Rhag Amddiffyn Rhyddid (DOLS) a'r rhestr aros am ofal cartref.**
- 3. Gofyn am adroddiad cynnydd ar y protocol cwmpo.**

7. ADRODDIAD PERFFORMIAD AELOD CABINET PLANT A THEULUEDD

Gofynnodd y Cadeirydd beth yw'r diweddaraf gyda'r rhaglen waith ymateb i Adolygiad Ymarfer Plant – Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder a phryd fydd y pwyllgor yn derbyn adroddiad ar y rhaglen waith? Mewn ymateb, cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Corfforaethol bydd cyfarfod arbennig o'r Pwyllgor ym mis Ionawr 2026. Eglurwyd y broses, gan nodi bod y Cyngor wedi sefydlu Bwrdd a Chynllun Ymateb, sydd wedi ei diwygio a'i adnewyddu ers i'r Adolygiad Ymarfer Plant gael ei gyhoeddi, a chadarnhawyd bydd cyfle i'w graffu yn y cyfarfod arbennig. Sicrhawyd bod yr Adran yn ymrwymedig i weithredu i ymateb i'r argymhellion yn llawn. Cyflwynwyd cais gan aelodau o'r Pwyllgor am gyfarfod arbennig o'r Cyngor Llawn er mwyn rhoi cyfle i'r holl aelodau graffu ar y Cynllun hollbwysig.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr aelod Cabinet Plant a Theuluoedd. Rhoddwyd diweddariad ar beth sydd wedi ei gyflawni gan yr adran plant hyd at ddiwedd mis Medi. Nodwyd bod gan yr Adran Plant a Chefnogi Teuluoedd ddau brosiect sydd ar waith yng Nghynllun y Cyngor, y Cynllun Awtistiaeth a Chynllun datblygu darpariaeth breswyl i blant mewn gofal cartrefi grŵp bychain.

Manylwyd ar y Cynllun Awtistiaeth, gan nodi nod y gwaith yn ffynnu a'r galw am wasanaeth yn parhau i godi. Nodwyd bod y system ymgynghori rhwng y Tîm Awtistiaeth a'r gweithwyr cymdeithasol yn gweithio yn effeithiol ac mae nifer o achosion o ymyrraeth gynnar a chefnogaeth arbenigol wedi arwain at ostyngiad mewn angen a statws, a nifer o achosion wedi cau yn dilyn ymyrraeth.

Nodwyd bod y rhaglen hyfforddi staff yn parhau ac yn datblygu gyda gwahanol lefelau o hyfforddiant, a'r union lefel i'w gyflawni yn ddibynnol ar y swydd. Ymhelaethwyd bod y tîm bellach yn hyfforddi gweithwyr i hwyluso a rhedeg grwpiau a rhaglenni cefnogi ac addysgol i rieni a gofalwyr yn ogystal â grwpiau hunaniaeth i bobl ifanc awtistig. Adroddwyd bod grwpiau 'Paned a Sgwrs' i rieni a gofalwyr a chlwb Niwro i bobl ifanc yn parhau i fod yn llwyddiannus. Nodwyd bod yr Ap Niwro Cymru bellach ar gael, sydd wedi ei ddatblygu gan Awtistiaeth

Gwynedd ar gyfer darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth i'r gymuned. Nodwyd bod yr arian ar gyfer y cynllun yn dod i ben ym 2027 ac felly bydd angen ystyried sut i sicrhau parhad y gwasanaeth i'r dyfodol o safbwynt cynaliadwyedd.

Manylwyd ar y cynllun datblygu darpariaeth breswyl i blant mewn gofal mewn cartref grŵp bychan, sydd wedi datblygu yn sylweddol. Nodwyd bod cartref ym Morfa Bychan bellach yn weithredol, gyda 2 blentyn yn byw ynddo. Mewn ymateb i ymholiad, cadarnhawyd mai lle i 2 blentyn yn unig sydd yn y cartref, er mwyn sicrhau aelwyd gartrefol i'r plant yn unol â'r strategaeth genedlaethol. Eglurwyd bod datblygiadau yn digwydd yn safle Deiniolen, gan nodi bod dirprwy reolwr wedi ei benodi a 5 gweithiwr preswyl ar gyfer yr ail dŷ yn Neiniolen. Cadarnhawyd bod y staff wedi cychwyn eu swyddi. Nodwyd bod yr adran yn parhau i ddisgwyl am gofrestrriad swyddogol i'r cartrefi, a disgwylir hyn yn fuan gan Arolygiaeth Gofal Cymru. Eglurwyd bod siroedd eraill yng Nghymru yn datblygu darpariaethau preswyl i blant, sydd yn rhoi pwysau ar yr Arolygiaeth Gofal Cymru, felly mae rhestr aros bellach er mwyn eu cofrestru. Gobeithir y bydd y ddau dŷ wedi eu cofrestru yn llawn erbyn mis Chwefror 2026. Nodwyd bod yr Adran yn y broses o brynu tŷ yng Nghriccieth gan obeithio bydd y gwaith wedi ei gwblhau ym 2026. Nodwyd bod ymdrech i ddarparu cartref preswyl fel rhan o'r cynllun darpariaeth breswyl yn ardal Meirionnydd, ond amlygwyd bod cyfyngiadau oherwydd y farchnad dai a'r trafferthion ddod o hyd i dŷ addas ar gyfer y plant.

Manylwyd ar waith dydd i ddydd yr Adran, gan nodi bod 283 o blant mewn gofal yng Ngwynedd. Mynegwyd bod yr Adran wedi gweld datblygiadau cadarnhaol, wrth i 4% o blant adael gofal a dychwelyd adref yn y flwyddyn ddiwethaf. Tystiolaethwyd bod llais y plentyn a phobl ifanc yn flaenoriaeth gan yr adran, gan nodi bod llais a barn y plentyn ei glywed mewn 94% o gynadleddau achos. Nodwyd bod y nifer o bobl ifanc daeth mewn i'r Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuentid wedi gostwng 13%. Adroddwyd bod Gwasanaeth Teulu Gwynedd wedi llwyddo i ymestyn cynllun gofal plant 2 oed gyda 9 darpariaeth ychwanegol sydd yn galluogi mwy o deuluoedd i dderbyn cefnogaeth.

Codwyd pryderon ynghylch y nifer o gyfeiriadau a gafwyd gan y tîm derbyn. Adroddwyd mai 2025 yw'r flwyddyn prysuraf ers ei sefydlu. Nodwyd bod Gwasanaeth Derwen dan bwysau, gyda dros 500 o achosion agored. Nodwyd bod y Tîm 16+ hefyd yn parhau i adrodd fod y galw am wasanaethau ar ei uchaf, gyda 238 achos yn agored. Esboniwyd bod y nifer o achosion a diffyg staff yn creu pryder a phwysau gwaith uchel. Amlinellwyd y mesurau sydd mewn lle i fynd i'r afael ar yr heriau, gan nodi bod 5 bid i ariannu 7 swydd yn y timau gweithredol wedi bod yn llwyddiannus. Nodwyd bod hyn wedi sicrhau cefnogaeth ychwanegol i'r gwasanaeth Derwen, ac yn rhoi cysondeb i wasanaethau cefnogol i blant a theuluoedd Gwynedd.

Yn ystod y drafodaeth, cododd y sylwadau fel a ganlyn;

- Mynegwyd bod gan Wunedd mwy o blant mewn gofal nag unrhyw sir arall yng Nghymru. Wrth ystyried hyn, canmolwyd y gwaith da sydd yn mynd rhagddo yn yr adran i gyfarch yr angen yn y sir, gan ddiolch i'r holl staff am eu gwaith diflino wrth gefnogi plant a theuluoedd Gwynedd.

- Awgrymwyd y dylid datblygu mesuryddion newydd i reoli a monitro bod plant mewn gofal yn cael eu gweld yn gyson gan staff y Cyngor, fel rhan o gyfrifoldebau'r Cyngor fel rhiant corfforaethol.
- Awgrymwyd y dylid datblygu mesuryddion sy'n dangos cynnydd gyda Chynllun ymateb i'r adroddiad adolygiad Ymarfer Plant Cyfiawnder, er mwyn i'r Pwyllgor hwn ei fonitro a mesur y perfformiad.
- Holwyd am lwyddiant ymgyrchoedd recriwtio gofalwyr maeth a gofynnwyd beth yw'r sefyllfa gyda'r nifer o rieni maeth yng Ngwynedd yn bresennol. Mewn ymateb, manylwyd ar yr ymgyrchoedd recriwtio gan nodi eu bod yn llwyddiannus wrth ddenu nifer cynyddol o rieni maeth. Nodwyd bod oddeutu 70 o deuluoedd maeth yng Ngwynedd, ond nodwyd bod y Cyngor yn parhau i wneud defnydd o'r asiantaethau allanol oherwydd y galw cynyddol a pharhaus. Ymhelaethwyd bod y Cyngor yn gweithio yn rhanbarthol ac yn cydweithio ar draws 6 sir Gogledd Cymru i ddarparu gofal maeth.
- Cydnabuwyd ei fod wedi bod yn gyfnod heriol i'r Adran Plant a Theuluoedd a chydabuwyd y pryderon am sefydlogrwydd a rheolaeth yr adran. Diolchwyd i'r adran am eu gwaith caled i sicrhau lles a diogelwch y plant. Mynegwyd bod y Cyngor yn gweithio i ddatblygu sefyllfa sefydlog yn yr adran, gan nodi bod y gweithwyr yn derbyn cefnogaeth, gwasanaethau iechyd galwedigaethol a chwrsela yn gyson. Esboniwyd y byddai'r Cabinet yn ystyried bid ariannol yn fuan er mwyn ymateb yn llawn i'r Adolygiad Cynllun Plant.

PENDERFYNIAD

- 1. Derbyn yr adroddiad.**
- 2. Gofyn i Gadeirydd y Cyngor ystyried galw cyfarfod arbennig o'r Cyngor Llawn er mwyn rhoi cyfle i bob aelod drafod a chraffu'r Cynllun Ymateb i'r Adolygiad Ymarfer Plant cyfiawnder trwy Ddewrder.**
- 3. Gofyn i'r adran ddatblygu mesuryddion newydd, yn dangos bod plant mewn gofal yn cael eu gweld yn gyson gan staff y Cyngor ac un arall sy'n dangos cynnydd gyda Chynllun ymateb i'r adroddiad adolygiad Ymarfer Plant Cyfiawnder.**

8. BRIFF GRŴP TASG A GORFFEN CWYNION

Rhoddwyd cyflwyniad ar y briff grŵp tasg a gorffen cwynion. Cadarnhawyd bod y Fforwm Craffu wedi caniatáu'r adnodau i gynnal y Grŵp Tasg a Gorffen. Etholwyd 5 aelod i fod yn y grŵp, gyda 1 aelod wrth gefn.

PENDERFYNIAD

- 1. Mabwysiadu'r briff.**

2. Ethol y Cynghorwyr Elwyn Jones, Sian Williams, Menna Baines, Angela Russell, Elin Walker Jones i fod yn aelod o'r grŵp tasg a gorffen. Etholwyd y Cyngorydd Beth Lawton i fod yn aelod wrth gefn.

Dechreuodd y cyfarfod am 10:30yb a daeth i ben am 13:10yp